

WODY MINERALNE W SZCZAWNICY

Muzeum Uzdrowiska w Szczawnicy
Plac Dietla 7, 34-460 Szczawnica
tel.: 18 54 00 433
www.szczawnica-muzeum.pl

Naturalne wody lecznicze występujące w Szczawnicy zwane są przez górali szczawami. Na tych wodach górale wypiekali chleb i ciasta (zastępowała im drożdże - głównie woda Stefan i Józefina), przygotowywali różne potrawy, a także używali ich w celach leczniczych.

Po II wojnie światowej wody lecznicze zostały uznane za kopaliny. Jako że są to wody służące poprawie zdrowia ich skład i czystość bakteriologiczna zostały zbadane przez Państwowy Zakład Higieny.

Wody szczawnickie są wodami odnawialnymi, a poszczególne źródła różnią się między sobą wydajnością, składem i mineralizacją. Zawierają naturalny dwutlenek węgla działający bezpośrednio na błonę śluzową żołądka, pobudzając go do wzmożonego wydzielania kwasów. Uzdrowisko posiada 12 źródeł wód mineralnych. Obecnie dostępnych jest 9 źródeł wód, które najlepiej spożywać w przywróconej na historyczne miejsce i odnowionej Pijalni Wód Mineralnych przy Placu Dietla.

Wody te można stosować na nadkwaśność, jak również niedokwaśność żołądka - decyduje o tym temperatura pitej wody. Dwutlenek węgla występujący w zimnej wodzie (naturalny) pod wpływem ogrzania, utlenia się – wtedy woda ma odczyn zasadowy i stosuje się ją na nadkwaśność. Zimną szczawę stosuje się w leczeniu niedokwaśności.

Wnętrze źródła
Józefiny 1912 r.

WODY DOSTĘPNE W PIJALNI WÓD

JÓZEFINA - „górne źródło” znane od 1822 roku. Nazwane na cześć właścicielki uzdrowiska Józefiny Szalay. Początkowo nad źródłem znajdował się „kiosk” z 3 ławkami wybudowany przez Jana Kutsherę. Źródło znajdowało się pomiędzy ławkami (po środku), a wodę czerpano szklankami przywiązanymi do drewnianych drążków. W jednym z rogów była druga studnia, gdzie napełniano butelki na eksport. Nieco później (1839-40 r.) zamieniono go na klasycystyczną altanę. Wzniesiona była na 8 kolumnach, miała półkoliste arkady i nakryta była kopułą z latarnią. Źródło otaczała żelazna galeryjka, za którą stały podawajki. W 1863 roku powstał „Dom nad Zdrojami” - dwukondygnacyjny budynek zaprojektowany przez Józefa Szalaya. Na ścianie frontowej znajdują się dwa malowidła: św. Kinga – patronka Pienin i św. Barbara – patronka kopalń i zdrojów. Budynek pełnił kilka funkcji: przede wszystkim była to główna pijalnia, znajdowała się tam również odpoczywalnia i czytelnia, a na piętrze 8 mieszkań. W dni nie pogody grywała tu orkiestra. W środku mieściła się też żętyczarnia (żętycę pito w połączeniu z wodami mineralnymi). Pod koniec XIX wieku zainstalowano pompę z trzema wylotami, przez które wylewała się woda mineralna – urządzenie typu Tobera. W latach 1931-1934 hr. Adam Stadnicki przeprowadził modernizację budynku. Od 1984 roku pijalnia była nieczynna, a wodę podawano w byłej kawiarni „Haneczka”. W 2002 roku pożar strawił część budynku i przez sześć lat źródło było nieczynne. Dopiero starania rodziny Mańkowskich doprowadziły do przywrócenia Pijalni, którą wyremontowano i oddano do ponownego użytku w 2008 roku.

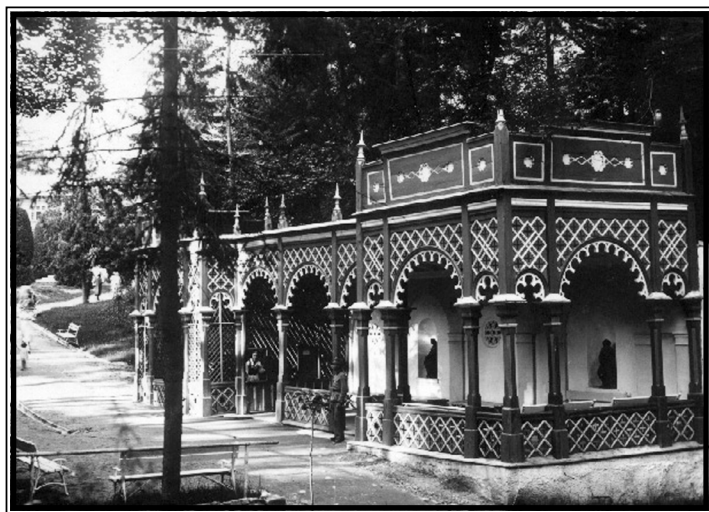
Zastosowanie lecznicze: choroby górnych dróg oddechowych – zanikowe, choroby dolnych dróg oddechowych (Astma), choroby reumatologiczne, choroby ortopedyczno–urazowe, otyłość, osteoporoza.

STEFAN - źródło znajduje się przy Placu Dietla w szybie eksploatacyjnym pod budynkiem Pijalni; znane od 1828. Początkowo wypływał z tego samego miejsca co Józefina. Dopiero po osunięciu się ziemi i jej uprzątnięciu (1822 r.) okazało się, że to są dwa źródła. Zbliżone do Józefiny, nazwane na cześć Józefa Stefana Szalaya.

Zastosowanie lecznicze: choroby górnych i dolnych dróg oddechowych (szczególnie na podłożu alergicznym), choroby reumatologiczne, choroby ortopedyczno–urazowe, otyłość, osteoporoza.

MAGDALENA - źródło na lewym brzegu potoku Szczawnego, ok 100 m. poniżej Placu Dietla; znane od 1839 r. Odkryte przez kuracjusza Jana Cieleckiego. Nazwane na cześć przebywającej wówczas u wód Magdaleny Kownackiej – właścicielki dóbr Ponikwa. Magdalena należy do najbardziej zmineralizowanych wód leczniczych. Początkowo nad źródłem znajdowała się smukła wieloboczna altana. W 1866 roku wzniesiono nad nią krytą galerię spacerową w stylu mauretańskim. Wodę podawały podawajki – góralki zatrudnione w tym celu przez Zakład Zdrojowy. Czerpały wodę spuszczać do źródła kubek przywiązany na sznurku. Galeria została rozebrana w 1967 r. W 1970 wybudowano nad źródłem szklano-aluminiowy pawilon. Obecnie nad źródłem znajduje się replika galerii spacerowej.

Zastosowanie lecznicze: choroby układu trawienia (choroby pęcherzyka żółciowego i trzustki, zaparcia), choroby górnych i dolnych dróg oddechowych, choroby reumatologiczne, choroby ortopedyczno–urazowe, otyłość, osteoporoza.

Magdalena

JAN - położone ok 150 m. na północ od Placu Dietla przy ulicy Języki. Źródło znane od 1869 r. Odkryte przez Jana Zielonkę, zarządcę Górnego Zakładu Zdrojowego. Źródło było w pełni eksploatowane dopiero od 1890 r.,

gdyż wcześniej wody potoku systematycznie je zamulały. Początkowo używano jej do kąpieli leczniczych.

Zastosowanie lecznicze: choroby górnych i dolnych dróg oddechowych, choroby reumatologiczne, choroby ortopedyczno–urazowe, otyłość, osteoporoza, kamica nerkowa.

JÓZEF - źródło znane od 1986 r. Nazwane na cześć Józefa Szalaya oraz prof. Józefa Dietla. Od lat 50-tych XX wieku zaobserwowano pogorszenie się jakości wód. Wobec czego zaczęto prowadzić modernizację źródeł. W posadzce Pijalni Głównej wykonano głęboki wykop poniżej dawnych źródeł „Stefan” i „Józefina” i wykonano wiele nowych odwiertów. W jednym z nich natrafiono na wodę o innym, zupełnie nowym składzie chemicznym.

Zastosowanie lecznicze: choroby układu trawienia, choroby górnych i dolnych dróg oddechowych, choroby reumatologiczne, choroby ortopedyczno–urazowe, otyłość, osteoporoza.

HELENA - źródło znajduje się w północnej części Parku Dolnego, u stóp góry Bryjarka. Pierwsze odwierty wykonano w 1966 roku.

Zastosowanie lecznicze: choroby górnych i dolnych dróg oddechowych, choroby reumatologiczne, choroby ortopedyczno–urazowe, otyłość, osteoporoza, przewlekłe stany zapalenia nerek przebiegające bez obrzęków.

WODY OGÓLNIE DOSTĘPNE [BEZ OPŁAT], ZNAJDUJĄCE SIĘ POZA PIJALNIĄ

SZYMON - „Stare źródło”, bądź „źródło pod pagórkami” znajdujące się przy dolnej stacji kolejki linowej na Palenicę. Woda z tego źródła używana była raczej do kąpieli niż picia ze względu na dużą zawartość siarki (więcej siarki niż żelaza). Dr Józef Dietl w 1858 roku pisał, że woda ta była używana od niepamiętnych czasów przez miejscowych do kąpieli. Około 1850 r. Józef Szalay wybudował przy nim nowe Łazienki, rozbudowywane przez kolejnych dzierżawców. W 1910 roku z powodu złego stanu technicznego obiekt został zamknięty, a z czasem rozebrany. Została tylko ażurowa obudowa źródła.

Zastosowanie lecznicze: choroby układu pokarmowego, nerwice.

WANDA - źródło znajdujące się w Parku Dolnym. Odkryta przez dra Adolfa Aleksandrowicza w 1866 roku podczas czyszczenia dwóch źródeł - Anieli i Heleny - w wyniku przebiecia ocembrowania zdroju.

Zastosowanie lecznicze: choroby przewodu pokarmowego (nieżyty żołądka z niedokwaśności; czynnościowe stany dyspeptyczne, nieżyty jelit na tle niedomogi wydzielniczej żołądka, zaparcia), nerwice, otyłość, skaza moczanowa.

PITONIAKÓWKA - ujęcie znajduje się przy ulicy Skotnickiej. W latach 50-tych XX w. wójt gminy Szczawnica, o nazwisku Pitoniak, ujął dziko wypływające źródło nad potokiem Skotnickim.

Zastosowanie lecznicze: nerwice, otyłość, nieżyty górnych dróg oddechowych i oskrzeli.

Szymon

ŹRÓDŁA NIECZYNNE

ANIELA - na Miedziusiu. Odkryta wraz z Heleną w roku 1844 przez Józefa Szalaya.

HELENA - na Miedziusiu. Odkryta wraz z Anielą w roku 1844 przez Józefa Szalaya.

Oba źródła, w wyniku niedopatrzienia, uległy zasypaniu w 1866 roku. Ich oczyszczenia podjął się dr Adolf Aleksandrowicz z Krakowa, niestety źródła zostały bezpowrotnie zniszczone.

WALERIA - przy Placu Dietla. Źródło odkryte w 1840 roku, ale do celów leczniczych przystosowane dopiero w 1853 roku przez lekarza Onufrego Trembeckiego. Woda została nazwana od imienia żony lekarza. Początkowo źródło obudowano kamienną sztuczną grotą, w roku 1867 zastąpiono ją żelazną altaną. W 1897 roku nad altaną dobudowano galerię dla orkiestry. Woda leczyła powiększoną tarczycę (w wyniku niedoboru jodu). Używano jej do inhalacji oraz płukań nosa i gardła. Od 1945 roku woda nie jest wykorzystywana ze względu na zanieczyszczenie gruntu.

JÓZEFINA II - źródło przy Pitoniakówce, odkryte w 1950 roku. Jeden z odwiertów zlokalizowany w dnie studni, obecnie trudny do wyodrębnienia.

Na początku XX wieku, kiedy to w 1909 r. właścicielem zdrojowiska w Szczawnicy został hrabia Adam Stadnicki, rozpoczęto rozsyłkę szczawnickich wód mineralnych ze źródeł Józefiny, Magdaleny, Stefana i Wandy. Staraniem Stadnickiego już w 1913 r. wodę ze zdroju Stefana można było dostać w wagonach restauracyjnych kolei galicyjskich i we wszystkich restauracjach dworcowych. Po II Wojnie Światowej rozlewnia jeszcze przez kilkanaście lat funkcjonowała w „Domu nad Zdrojami”, do czasu kiedy około 1960 roku od północnej strony willi „Holenderka” dobudowano nowy zakład: rozlewnię wody „Szczawniczanka”. Obecnie na tym samym miejscu, od czerwca 2013 roku, funkcjonuje rozlewnia pięciu wód szczawnickich – Stefan, Jan, Helena, Józef i Józefina – które można zakupić w opakowaniach 5 litrowych typu Bag i nBox.

ORGANIZATOR

WSPÓŁPRACA

THERMALEO
Spas Development & Management

Projekt zrealizowano przy wsparciu finansowym Województwa Małopolskiego
w ramach konkursu ofert z turystyki pn. Małopolska Gościnna

Małopolska

Folder wydany w ramach projektu:
„Szczawnica-kuracja dla ciała i ducha”- cykl warsztatów i spotkań
edukacyjno-rozwojowych dla seniorów.